

Zygmunt Iwicki

Dzieła złotnika Conrada Daniel(son)a Lundgreena w Oliwie : fundacje Placyda Michała Wenera

---

Acta Cassubiana 17, 272-280

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Zygmunt Iwicki
Zurich

Dzieła złotnika Conrada Daniel(son)a Lundgreen'a w Oliwie. Fundacje Placyda Michała Wenera

Conrad Daniel(son) Lundgreen urodził się w 1715 r. w Karlskronie w Szwecji. Od 1751 r. pobierał naukę w Gdańsku, w warsztacie złotniczym Jana Gottfrieda Schlaubitza (1707–1771). W 1756 r. sporządził swój majstersztyk u złotnika Wilhelma Ratsa. Jako złotnik był czynny w Gdańsku w latach 1756–1766, potem w latach 1787–1799 pracował w Wilnie, zmarł po 1799 r. Jego znak mistrzowski:

LUND¹.
GREN

Podczas działalności Lundgreena w Gdańsku proboszczem przy kościele św. Jakuba w Oliwie był Placyd Michał Werner (1715–1774), cysters oliwski (1736–1774), przeor (1754–1772) i proboszcz kościoła św. Jakuba w Oliwie (1758–1772), wreszcie prob. w Łęgowie i Różynach (1773–1774).

P.M. Werner urodził się 1715 w Królewcu i ochrzczony został na imię Michał. W 1735 r. wstąpił do cystersów oliwskich, dnia 8 IX 1736 r. złożył profesję i przyjął imię zakonne Placidus. Od 1738 do 1739 studiował w Kolegium Prowincjalnym w Mogile, od 1739 w Akademii Filozoficzno-Teologicznej w Oliwie. Od października 1740 r. przebywał przez trzy lata na studiach w Pradze, z której powrócił jako doktor teologii i obojga praw. Świecenia kapłańskie przyjął w 1743 r. w Mogile. Przez kilka lat wykładał jako profesor w Kolegium Prowincjonalnym w Mogile. Od września 1754 do 1772 piastował urząd przeora w Oliwie, od 1758 do 1772 był proboszczem przy kościele św. Jakuba. W latach 1763–1765 podpisywał się jako notariusz apostolski, zmarł jako proboszcz w Łęgowie i Różynach

---

¹ Czihak, *Edelschmiedekunst*, Zweiter Teil: *Westpreussen*, s. 43, 82, nr. 482; I. Rembowska, *Gdański Cech Złotników*, s. 228; M. Woźniak, *Złotnictwo gdańskie XVIII wieku*, RG, t. LI:1991, z. 1, s. 157-169.

dnia 13 II 1774 r. Pochowany został w łęgowskim kościele przy ołtarzu bocznym, po stronie lekcji. Inskrypcja na jego płycie nagrobnej brzmi:

Adm. Rduſ P. Placidus Werner
 Praepoſitus Langnov. & Roſenberg.
 Profefſus Olivens S. Ord. C. C. C.
 S. T. & J. U. D. Notarius Apoſt.
 Obiit die 19 Februarii
 MDCCLXXIV
 Requieſcat in Pace!².

Rozwinięcie:

ADM. R[EVEREN]DVS P[ATER] PLACIDUS WERNER
 PRAEPOSITUS LANGNOV[ENSIS] & ROSEMBERG[ENSIS]
 PROFESSUS OLIVENS[is] S[ACRI] ORDI[NI]S CISTERC[ENSIS]
 S[ACRAE] T[HEOLOGIAE] & J[URIS] U[TRIUSQUE]
 D[OCTOR] NOTARIUS APOST[OLICUS]
 OBIIT DIE 19 FEBRUARII MDCCLXXIV.
 REQUIESCAT IN PACE.

Tłumaczenie:

Najczcigodniejszy Pan ojciec Placidus Werner
 Proboszcz w Łęgowie i Różnach.
 Mnich oliwski z świętego zakonu Cystersów
 Doktor teologii i obojga praw, Notariusz Apostolski.
 Zmarł 19 lutego 1774 roku
 Niech odpoczywa w pokoju.

Liber Mortuorum Coronoviensis podaje, jako datę jego śmierci 13 luty. Czyżby tu się kamieniarz pomylił? A może podał on datę pogrzebu?

Placidus Michał Werner, jako proboszcz przy kościele św. Jakuba w Oliwie, ufundował dla tej świątyni: kielich (1763), monstrancję (1765), mszał oprawiony srebrną blachą (1767), cztery lichtarze (1769).

---

² Z. Iwicki, *Konwent Oliwski 1186-1831...*, s. 468-471.

1. KIELICH, 1763

Kielich, wykonany w 1763 r. w pracowni Conrada Daniel(son)a Lundgreena, należał od 1763 do 1831 r. do kościoła św. Jakuba w Oliwie, od sekularyzacji – do parafii przy kościele św. Trójcy w Oliwie (od 3 I 1926 katedra), od 29 czerwca 1946 r. – do kościoła św. Piotra i Pawła w Jelitkowie³. Kielich ten ufundował Placidus Michael Werner jako oliwski proboszcz (1758–1772). Na wewnętrznym brzegu stopy kielicha wygrawerowana była następująca inskrypcja:

*D. O. M. B. V. M. S. Jacobo Mai Hunc calicem offert et dedicat
a F. Placidus Werner Prior Olivae S. C. E. P.
ad S. Jac. S. T. et V. J. D. N. A.
A.D. 1763.*

Rozwinięcie:

*D[eo] O[ptimo] M[aximo], B[eatae] V[irginis] M[ariae],
S[ancto] Jacobo Mai[o] Hunc calicem offert et dedicat
F[rater] Placidus Werner Prior Olivae
S[acri] C[isterciensis] O[rдинis] E[ti] P[arochus]
ad S[anctum] J[acobum], S[acrae] T[heologiae]
et U[triusque] J[uris] D[octor] N[otarius] A[postolicus]
A[nno] D[omini] 1763⁴.*

Przetłumaczenie:

Bogu Najwyższemu, Najświętszej Dziewicy Maryi,
świętemu Jakubowi Więszemu, ofiaruje i poświęca ten kielich
Frater Placyd Werner, przeor Oliwy,
z zakonu Cystersów i Proboszcz
przy św. Jakubie, Doktor teologii
i obojga praw, Notariusz Apostolski,
w Roku Pańskim 1763.

Kielich ten, przekazany kościołowi św. Piotra w Jelitkowie, był tam jeszcze w latach wikariatu autora (1.07.1969 – 15.10.1971)⁵. Obecnie (24 III 2015) już go tam nie ma.

³ Z. Iwicki, *Kronika Parafii Katedralnej 1945-1979...*, przyp. 32; Z. Iwicki, *Święta Oliwa z Anagni...*, wyd. II, s. 85, przyp. 102; tenże, *Oliwa wczoraj i dziś* (dalej: Oliwa...), s. 50; tenże, *Zabytki Katedry Oliwskiej*, Artykuły Manuskrypty, msp., PAN, BG, sygn. Akc. Nr 1978, s. 143.

⁴ Z. Iwicki, *Konwent Oliwski 1186-1831...*, s. 469.

⁵ Autor podczas swego wikariatu w Jelitkowie, w latach 1969-1971, spisał inskrypcję kielicha.

2. MONSTRANCJA, 1765

Monstrancją oliwską zajął się jako pierwszy ks. Aleksander Lubomski (1893–1969), największy znawca dziejów i zabytków w Oliwie w dwóch artykułach, które ogłosił w 1936 i 1940 roku. On też uwzględnił znajdującą się na stopie monstrancji fundacyjną inskrypcję, ogłaszając ją po łacinie i w tłumaczeniu na język niemiecki⁶. Jako drugi, który zainteresował się monstrancją oliwską, jest autor niniejszego tekstu, który w czasie swego wikariatu w Oliwie (30.06.1965 – 12.06.1969) sporządził notatki o znajdujących się w skarbcu katedry zabytkach złotniczych. O monstrancji opublikował w 1978 r. po niemiecku artykuł, a po polsku wspomniął o niej w swej książce *Oliwa wczoraj i dziś*⁷.

Ukształtowana w formie drzewa oliwnego – wykonana ze srebra i złota, na 67 cm wysoka, eliptyczna stopa o przekroju 30 na 22,5 cm – waży 4250 gramów. Cokół jest bogato ozdobiony kutą robotą: oplatają go kwiaty, kłosy i grona, a na przedniej stronie są umieszczone trzy przepiękne główki aniołów. Z wysoko wypukłej podstawy wznosi się mocny trzon, lekko skręcony w kształcie litery „S”. Tworzy on pień z obciętymi gałęziami, otoczony kłosami i winogronami. Unosi on ograniczoną ośmioma zaokrąglonymi kątami promienistą glorię, która razem z okrągłą kapsułą ma średnicę 34 cm. W górnej części są przedstawione dwie osoby Boskie: Bóg-Ojciec i Duch Święty w postaci gołębic, co razem z Chrystusem obecnym pod postacią eucharystyczną stanowi, w linii wertykalnej, przedstawienie Boga w Trójcy Świętej Jedyne. Dookoła w chmurach unoszą się małe anioły trzymające transparent z napisanym w języku łacińskim cytatem z Ewangelii wg św. Marka: *Tu es Filius meus dilectus, in te complacui* – Ty jesteś moim Synem umiłowanym, Ciebie upodobałem sobie (Mk 1, 11). Na brzegu stopy monstrancji fundator zlecił wygrawerować fundacyjny napis:

*D.O.M. B.V.M. Ss. M. P. J. Ap. S. B. B. Patronis hanc Monstrantiam offert
et dedicat in remissionem peccatorum pro usu Ecclesiae Par. Oliwae (!)
in perennem memoriam donat F. Placidus Werner Prior Oliwae (!)
S. E. O. C. P. ad S.Jac. S. T. et U. J. D. N.
Anno 1765, 25. Dec. Orate Fres pro me peccatore.*

⁶ A. Lubomski, *Die Monstranz der Kathedrale in Oliva und ihr Stifter*, „Katholisches Sonntagsblatt für das Bistum Danzig” (dalej: KSfdBD), Jg. 3:1936, s. 354; tenże, *Olivas 175-jähriges Weihnachtsgeschenk*, KSfdBD, Jg. 7:1940, s. 405.

⁷ Z. Iwicki, *Die Monstranz und ihr Stifter*, „Heimatbrief der Danziger Katholiken”, Nr. 5:1978, s. 7; tenże, *Oliwa...*, s. 50, 187.

Rozwinięcie:

D[OMINO] O[OPTIMO] M[AXIMO], B[EATAE] M[ARIAE] V[IRGINIS],
 S[ANCTI]S M[ARTIRI] P[LACIDO], J[ACOBO] AP[OSTOLO]
 S[ANCTIS] B[ENEDICTI] et B[ERNARDI]
 PATRINIS MONSTRANTIAM OFFERT
 ET DEDICAT IN REMISSIONEM PECCATORUM
 PRO USU ECCLESIAE PAR[OCHIALIS] OLIVAE (!)
 IN PERENNEM MEMORIAM
 DONAT F[RATER] PLACIDUS WERNER PRIOR OLIVAE
 S[ANCTAE] E[CCLISIAE] O[RDINIS] C[ISTERCIENSIS]
 P[AROCBUS] AD S[ANCTUM] JAC[OBUM] S[ANCTAE]
 T[HEOLOGIAE] ET U[TROQUE] J[URIS] D[OCTOR] N[OTARIUS]
 ANNO 1765, 25 DEC[EMBRIS]
 ORATE F[RAT]RES PRO ME PECCATORE.

Przetłumaczenie:

Najwyższemu i najmiłościwzszemu Bogu, Najbłogosławieńszej Maryi
 Dziewicy, św. Placidusowi, męczennikowi, Jakubowi Apostołowi
 oraz naszym patronom świętemu Benedyktowi i Bernardowi
 ofiarowuje i poświęca tę monstrancję dla odpuszczenia swoich grzechów
 na użytek kościoła parafialnego w Oliwie
 ku wiecznej pamięci Fratra Placidusa Wenera, przeora Oliwy,
 ze świętego wydzielonego Zakonu Cystersów,
 proboszcza kościoła św. Jakuba,
 doktora św. teologii i obojga praw oraz notariusza,
 w roku 1765, dnia 25 grudnia.
 Bracia, módlcie się za mną grzesznikiem!

Irena Rembowska w swej pracy o cechu złotników gdańskich nie uwzględniła tych prac Conrada Daniel(son)a Lundgreena w Oliwie. Autorka wymienia w swej pracy parę jego dzieł: Dzbanek, 2 poł. XVIII w. (Poznań, Muzeum Narodowe); Cyborium, 2. poł. XVIII w. (Lubiszewo, pow. Tczew, kościół paraf.); Cyborium, 2. poł. XVIII w. (Piaseczno, pow. Tczew, kościół paraf.); Kielich z pateną, 2. poł. XVIII w. (Subkowy, pow. Tczew, kościół paraf.)⁸. Michał Woźniak, jako trzeci po Lubomskim i Iwickim, zajął się oliwską monstrancją, opracowując o niej hasło, *Monstrancja z motywem drzewa oliwnego*, które opublikował w książce *Ornamenta Ecclesiae Poloniae*. Z tej książki dowiadujemy się o znakach na stopie monstrancji, gdzie znajduje się: „cecha miejska, probierz S: starszego cechu, Michaela

⁸ I. Rembowska, *Gdański Cech Złotników...*, s. 142, 146, 147, 228-229, 249, 250, XXIXW.

Schleicha oraz złotnika LUND/GRENA⁹. Brak jednak w jego rozważaniach przytoczenia fundacyjnej inskrypcji znajdującej się na stopie monstrancji. Woźniak w tej książce informuje, że Lundgreen jest też twórcą monstrancji w byłym kościele Bernardynów w Zamartem koło Chojnic (1763) i w 1771 r. fundowanej puszki w Rywałdzie¹⁰. W swym artykule, ogłoszonym w „Roczniku Gdańskim”, wymienia jako dzieła Lundgreena monstrancję w Skarszewach (1761), krucyfiks w Pogódkach (1768)¹¹. Woźniak zajął się jeszcze raz oliwską monstrancją w swej cennej książce *Złotnictwo sakralne Prus Królewskich, Studium typologiczno-morfologiczne*, wydane w 2012 w Toruniu, pisząc: „Monstrancje Konrada Daniela Lundgreena wolno zaliczyć do nurtu rzeźbiarskiego o mocno zarysowanej plastycznej bryle naczynia. Obserwować to można szczególnie w monstrancji w Skarszewach z 1761 roku, a także w późniejszym o cztery lata ostensorium [monstrancja] w katedrze oliwskiej¹². Na Boże Narodzenie 2015 roku osiągnie nasza monstrancja 250 lat.

3. MSZAŁ, oprawiony srebrną blachą, 1767

Placyd Michał Werner, jako proboszcz kościoła św. Jakuba w Oliwie, sprezentował w 1767 r. dla swej świątyni mszał, oprawiony srebrną blachą¹³. Można przypuszczać, że tę srebrną oprawę do mszału wykonał złotnik Conrad Daniel Lundgren. Obecnie (2015) nie ma w skarbcu archikatedry ani tego mszału, ani jego srebrnej oprawy. Prawdopodobnie srebrna oprawa zaginęły już w 1785 roku, razem ze srebrnymi relikwiarzami Świętej Oliwy z Anagni, Świętej Urszuli i jej Towarzystek, oraz srebrnych obrazów Matki Boskiej Częstochowskiej w Oliwie i w Matarni¹⁴. W pierwszym protokole inwentaryzacyjnym, sporządzonym dnia 5 listopada 1831 r. w związku z przejściem kościoła św. Jakuba w ręce protestan-

⁹ M. Woźniak, *Monstrancja z motywem drzewa oliwnego*, [w:] *Ornamenta Ecclesiae Poloniae – Skarby Sztuki Sakralnej, Wiek X-XVIII*, Warszawa 1999, s. 167.

¹⁰ M. Woźniak, *Monstrancja...* [w:] *Ornamenta*, s. 39.

¹¹ Tenże, *Złotnictwo Gdańskie XVIII wieku*, „Rocznik Gdański”, t. LI:1991, z. 1, s. 160, 161.

¹² M. Woźniak, *Złotnictwo Sakralne Prus Królewskich*, Toruń 2012, t. I, s. 153; t. II, s. 154, 378, Nr. 281 – wymienia tu monstrancję oliwską, przytaczając jej fotografię sporządzoną przez Wacława Górskiego oraz informując, że monstrancja ta jest fundacją Placyda Wenera. Woźniak omawia w tej książce wszystkie dostępne dzieła złotnicze Konrada Danielsona Lundgreena: Kielichy: w Piasecznie k. Gniewu, 1763; w Subkowach k. Tczewa, 1768; Puszki: u kapucynów w Rywałdzie, 1771; w katedrze olsztyńskiej, 1758; w Lubiszewie k. Tczewa, 1760; Monstrancje: w Skarszewach k. Starogardu Gdańskiego, 1761; w Zamartym k. Chojnic (kościół pobernardyński), 1763; w Oliwie, 1765; (t. I, s. 86, 109, 110, 153, 290).

¹³ Z. Iwicki, *Konwent oliwski 1186-1831...*, s. 470.

¹⁴ Tenże, *Święta Oliwa z Anagni*, wyd. II, 2014, s. 60-61.

tów, a kościoła klasztornego w ręce katolików, wyrażono bardzo ogólnie informację, że w kościele katolickim (obecnej archikatedrze) są trzy kaplice, dwa pomniki, cztery dzwony, jeden zegar, jedno lavabo i dwadzieścia osiem ołtarzy¹⁵. Również Kretschmer nie wymienia w swej książce, wydanej w 1847 roku, mszału opracowanego w srebrną blachę.

4. LICHTARZE, 1769

Na mienie starego ołtarza głównego obecnej katedry oliwskiej stały cztery lichtarze, ufundowane w 1769 r. przez prob. Placyda Michała Wernera dla kościoła św. Jakuba. Świadczyła o tym inskrypcja na jednym z nich. Lichtarze te zostały przeniesione z kościoła św. Jakuba do byłego kościoła klasztornego, gdy ten w 1831 r. został przekazany na katolicki kościół parafialny w Oliwie. Treść inskrypcji autor spisał, gdy w czasie od 1 sierpnia 1965 do 1 lipca 1969 r. pełnił przy katedrze funkcję wikariusza i duszpasterza akademickiego:

*Ad M. D. G. B. V. M. S. Jacobi A. offert et donat
P. Placidus Werner P. O. S. E. O. C.
Par. Sac. S. T. e V. J. D. N. A. A. 1769.*

Rozwinięcie:

*AD M[AJORAM] d[EI] G[LORIAM] B[EATAE] V[IRGINIS] M[ARIAE]
S[ANCTI] JACOBI a[POSTOLI] OFFERT ET DONAT p[ater]
Placidus Werner P[RIOR] O[livae] S[anctae] E[cclesiae]
O[rдинis] C[isterciensis] PAR[OCHUS] SAC[ERDOS]
S[ANCTAE] T[HEOLOGIAE] E[T] V[TROQUE] J[URIS] D[OCTOR]
N[OTARIUS]. A[POSTOLICUS] A[NNO] 1769.*

Przetłumaczenie:

Na większą chwałę Boga i Bogurodzicy Dziewicy Maryi,
św. Jakuba Apostoła ofiaruje i daruje o. Placidus Werner,
proboszcz oliwski świętego Kościoła Ojców Cystersów Przeor,
świętej teologii doktor i obojga praw, w roku 1769¹⁶.

¹⁵ AAG, Acta 1830-1836, Vol. II, s. 44 b; Z. Iwicki, *Der Hochaltar der Kathedrale in Oliva, Ein Werk von Andreas Schlüter*, Hochschulverlag Freiburg 1980, s. 4; A. Lubomski, *Die neue Pfarrkirche zu Oliva*, „Heimatklänge”, Nr. 13:1931, s. 50.

¹⁶ Z. Iwicki, *Oliwa...*, s. 49-50.

Te lichtarze, ufundowane w 1769 r. dla kościoła św. Jakuba, zostały przeniesione w 1831 r. do kościoła poklasztornego¹⁷, od 1926 katedry oliwskiej. Obecnie (24 III 2015) nie ma już ich w archikatedrze.

Zygmunt Iwicki

Die Werke des Goldschmiedes Conrad Daniel(son) Lundgreen in Oliva

ZUSAMMENFASSUNG

Der folgende Text, abgefasst in deutscher Sprache, ist ein Resümee des vorangehenden Artikels, der die Werke des Goldschmiedes Conrad Danielson Lundgreen in der Olivaer Kathedrale behandelt. C. D. Lundgreen wurde 1715 in Karlskrone (Schweden) geboren. Seit 1751 war er Lehrling in der Goldschmiede des Johann Gottfried Schlaubitz (1707-1771) in Danzig. Sein Meisterstück erwarb er 1756 bei Goldschmied Wilhelm Rats. In den Jahren von 1756 bis 1766 war er als Goldschmied in Danzig tätig und in den Jahren 1787 bis 1799 in Wilno. In seiner Werkstatt bestellte Pater Placidus Werner (1715-1774), Pfarrer an der St. Jakobuskirche in Oliva (1758-1772), einen Kelch (1763), eine Monstranz (1765), die er am 25. Dezember 1765 der Pfarrkirche St. Jakobus in Oliva schenkte. Darüber hinaus vermachte er dieser Kirche silberne Fassung für ein Messbuch (1767) und vier silberne Kerzenleuchter (1769). Ausser der Monstranz sind alle anderen Werke von Lundgreen in Oliva verschollen. Nachdem während der Säkularisation (1831) die St. Jakobuskirche in Oliva den Katholiken entzogen und den evangelischen Christen als ihre Pfarrkirche übertragen wurde, bekamen die Katholiken als ihre Pfarrkirche die ehemalige Klosterkirche (St. Trinitatis). In dieser Zeit kam die Monstranz samt allen Kultgegenständen in die neue katholische St. Trinitatiskirche (seit 30. Dezember 1925 Kathedrale), wo sie sich bis heute befindet.

Bislang befassten sich mit der Olivaer Monstranz folgende Personen: Alexander Lubomski (1893-1968), Danziger Priester, der bereits in den Jahren 1936 und 1940 über die Monstranz Artikel in deutscher Sprache veröffentlichte. Er hatte als erster in seinen Aufsätzen der Monstranz und deren Stifter viel Aufmerksamkeit geschenkt, aber den Namen des Goldschmiedes (Lundgreen) nannte er dabei nicht. Stattdessen schrieb er allgemein, dass die Monstranz *Ein Werk eines Danziger Goldschmieds* sei. Als zweiter trat Zygmunt Iwicki auf, auch ein Priester der Diözese Gdańsk, der bereits als Theologiestudent während seiner Ferien in der Danziger Kurie arbeitete, später hier von 1965 bis 1969 als Vikar und Studentenpriester wirkte. Nebenbei interessierte er sich für die Kunstschätze der Kathedrale. Er verzeichnete nicht nur die Inschriften der Grabplatten des ehemaligen Klosters Oliva auf, sondern auch diejenigen der Monstranz, der Kelche und der Kerzenständer. Die Notizen verwendete er in seinen Artikeln, die er in Deutschland (Heimatbrief der Danziger Katholiken, Hildesheim, Nr. 5:1978, s. 7) und in Frankreich (Glos Katolicki, Paris, Rok XVI, Nr. 24(733/16.06.1974, s. 6.8) publiziert hatte. In diesen Beiträgen hatte Iwicki nicht nur den Schöpfer der Werke (Lundgreen) genannt, sondern auch alle Inschriften, die sich

auf den Werken befinden. Seine Manuskripte werden aufbewahrt in Polska Akademia Nauk Biblioteka Gdańska. Als dritter, der sich für die Olivaer Monstranz interessierte, ist Michał Woźniak, Direktor des Museums in Bydgoszcz und Autor *Ornamenta Ecclesiae Poloniae – Skarby Sztuki Sakralnej*, Wiek X-XVIII, Warszawa 1999, wo er auf Seite 167 die gemeinte Monstranz behandelt. Das gleiche wiederholt er in seiner wertvollen Arbeit *Złotnictwo Sakralne Prus Królewskich* – (Toruń 2012, t. I, s. 153; t. II, s. 154, 378, Nr. 281) – wo er auch ein Foto von Waclaw Gorski beifügt. Leider fehlt in seinen Ausführungen die Inschrift, die Lundgreen am Fusse der Olivaer Monstranz eingravierte. Iwicki bezog dazu Stellung, beschrieb nochmals nicht nur die Monstranz, sondern alle Werke, die Placidus Werner, als Pfarrer von Oliva, bei Goldschmied Lundgreen anfertigen lassen hat: einen Kelch (1763), eine Monstranz (1765), silberne Fassung für ein Messbuch (1767), vier silberne Kerzenleuchter (1769). Ausser der Monstranz sind alle anderen Werke von Lundgreen, die noch in der Zeit des Wirkens Iwickis in Oliva und Glettkau (Jelitkowo) vorhanden waren, verschollen.